

Dozrel čas pre zmysluplnú cirkevnú politiku?

Každý jedinec a každá skupina jednotlivcov môže existovať a naplňať svoje ciele jedine v prípade, keď disponuje materiálnymi zdrojmi. Inými slovami, samotná existencia cieľa nestačí – jeho dosiahnutie je podmienené vlastníctvom vecí materiálneho sveta – vlastníctvom niektorých predmetov ktoré nás obklopujú a vlastníctvom služieb ľudskej práce. V našom svete vzácnosti materiálnych prostriedkov potom platí, že jedine ten kto má kontrolu nad zdrojmi v konečnom dôsledku rozhoduje ktoré z konfliktných cieľov budú napĺňané.

V tejto súvislosti vyznela posledná výrazne medializovaná kázeň pána Korca, v ktorej sa zásadným spôsobom postavil proti myšlienke odluky (katolíckej) cirkvi od štátu, rozporuplne. Jeho postoj má totiž prinajmenšom dve zásadné slabiny – praktickú a morálnu.

V prípade praktickej slabiny je úvaha nasledujúca: cirkev, ako združenie ľudí, ktoré má isté ciele v tomto svete, potrebuje vzácne materiálne prostriedky. Bez nich je jej existencia nemysliteľná. V mene tejto skutočnosti žiadajú cirkevní hodnostári štátne zabezpečenie prostriedkov na vlastné fungovanie. Takéto žiadosti však predstavujú vážny rozpor v argumentácii cirkevných hodnostárov. Prostriedky ktoré by radi použili totiž nesmerujú k cieľu ku ktorému sa, prinajmenšom navonok, hlásia.

Aplikujme na situáciu cirkvi podmienky dosahovania cieľov v našom svete formulované v úvodnom odseku tohoto článku. Vieme, že bez použitia vzácných prostriedkov je existencia cirkvi nemožná a že zároveň o zabezpečení týchto prostriedkov rozhodujú, a podľa mnohých cirkevných hodnostárov aj majú rozhodovať, štátni úradníci a politici. Potom platí aj nasledujúca skutočnosť: existencia cirkvi je veľmi významne podmienená rozhodnutiami úradníkov a politikov. Súčasná situácia je tak pre cirkev, inštitúciu ktorá samú seba považuje za nezávislú morálnu autoritu, ťažko udržateľná a vnútorne zničujúca. Nezávislosť si nemôže udržať niekto existenčne závislý. Neberúc do úvahy prípadnú pochybnú úroveň etických kritérií našich politikov, nie je možné očakávať, že budú ich záujmy a ciele vždy zhodné s morálnymi cieľmi cirkvi. Tá tak bude vystavená hrozbám politických obchodov a permanentným obvineniam z nich. Pán Korec nechce robiť „z vážnych vecí obchod“ (SME, 5. 7.), sám sa však stáva apologétom systému, v ktorom práve obchod s morálkou predstavuje dennodennú hrozbu.

Nič z toho však, pravdepodobne, pán Korec nevidí. Vychádza z premisy, že všetci občania SR predstavujú štát a že je preto nelogické odlučovať cirkev od štátu – ich záujmy by mali byť totožné. Keď však za štát považujeme tých ktorí rozhodujú o reálnych zdrojoch odobratých ľuďom v dôsledku zdanenia, potom drvivá väčšina občanov SR, vrátane autora

článku, nie je štátom. Skutočné rozhodnutia o použití prostriedkov totiž vykonávajú konkrétni úradníci. V drvivej väčšine z nich nám ostatným zostáva len podrobiť sa. Pán Korec sa veľmi mylí, väčšina z nás nepredstavuje štát, sme poddaní. A záujmy vládcov a poddaných sa až pričasto líšia... Cirkevní predstavitelia by si preto mali ujasniť, či úloha slúžky moci nie je až priveľkým odklonom od vlastného pôvodného cieľa.

Tým sa dostávame k druhej – morálnej, slabine postoja pána Korca. Cirkevné prostriedky plynú v súčasnosti predovšetkým z daní prerozdelených štátom. Zdanenie predstavuje z principiálneho hľadiska negáciu súkromného vlastníctva – práva slobodne rozhodovať o sebe a svojom majetku rešpektujúc rovnaké právo ostatných jedincov. To, že oba princípy predstavujú protipóly, má významné dôsledky.

V rámci súkromného vlastníctva je každé rozhodnutie nespochybniteľné – je dané preferenciami jedinca. Pokiaľ nedošlo k zlyhaniu vo vymedzení vlastníckych práv, nemôže sa nikto v rámci tohoto systému cítiť oprávnene ukrivdený. Rozhodovanie o rozdelení zdanených prostriedkov, na druhej strane, podlieha úplne opačným pravidlám – každé rozhodnutie je principiálne sporné. Akýkoľvek jeho výsledok otvára pole pôsobnosti neuspokojeným jedincom považujúcim nenaplnenie svojich cieľov za obrovskú nespravodlivosť. V dôsledku neporovnateľnosti jednotlivých ľudských preferencií však nie je v tomto systéme možné vytvoriť a uplatniť objektívne kritérium rozhodovania. Usmernenie vzácnych statkov do jedného z konkurenčných projektov, napríklad – postavenia novej nemocnice, pomoci hladujúcim africkým deťom, či stavby sochy pápeža, je tak čisto arbitrárne – vždy správne a zároveň nesprávne.

Cirkev dáva svojou aktívnou a požadovačnou účasťou tejto prerozdeľovacej hre istý druh posvätenia v očiach vlastných veriacich. Cirkevní predstavitelia pravdepodobne netušia, že takýto postoj je zničujúci ako pre cirkev, tak pre civilizovanú spoločnosť. V každom momente je totiž na základe týchto pravidiel možné zdaniť pre „dobrú vec“ a obohatiť ľubovoľný subjekt na úkor ostatných. Základným mottom je tu oprávnenosť prerozdeľovania v mene dôležitých cieľov. Avšak kým všeobecný princíp prerozdeľovania zostáva, žiadny konkrétny cieľ, ako sme ukázali, nie je principiálne daný. Je pravdou, že dnes môže cirkev na týchto pravidlách získať – byť jednou z priorít štátneho rozpočtu. Jej predstavitelia by však nemali byť prekvapení, keď budú po istom čase cirkevné príjmy v mene podobnej „dobrej veci“ pridelené iným a cirkevný majetok skonfiškovaný. Rovnako by nemali byť jej predstavitelia prekvapení keď vlastní veriaci, bez ohľadu na to či sú ich štyri milióny alebo nie, tento krok prijmú bez zbytočných emócií. Takýto akt bude totiž v absolútnej zhode

s politikou principiálnej neprincipiálnosti prerozdelenia za ktorou v súčasnosti (nielen) katolícka cirkev stojí.

Poznáme dve principiálne cesty organizácie spoločenských vzťahov – rešpekt k vlastníckym právam; a vyhradenie si možnosti porušovania vlastníckych práv. V druhom prípade neexistuje pevná hranica porušovania vlastníckych práv, každé jej ďalšie prekročenie je obhájiteľné. Ukázali sme, že cirkev, ako nezávislá morálna autorita hlásajúca princípy, môže skutočne fungovať iba v rámci systému súkromného vlastníctva. Súčasným hlasným parazitizmom na daňových konfiškáciách vyjadruje svoju podriadenosť voči štátnej moci a teda v konečnom dôsledku smeruje k vlastnej záhube. Konzistentná argumentácia cirkví v mene vlastníckych práv – či už v súvislosti so samofinancovaním cirkví, alebo v ostatných otázkach „statkov“ poskytovaných štátom, je jedinou cestou záchrany ideí ich vlastných pôvodných cieľov. Takáto argumentácia by rovnako mohla uchrániť našu spoločnosť od chaosu spojeného s morálnym a materiálnym úpadkom, ktoré sú nevyhnutným dôsledkom štátneho prerozdelenia. Cirkevní predstavitelia by teda slová pána Korca nemali opakovať s iróniou v hlase, ale hrdo v mene vlastného presvedčenia: "[N]ech Národné divadlo a Slovenskú filharmóniu vydržiavajú len tí, čo ich navštevujú". Nech športové podujatia "financujú len športovci a ich fanúšikovia", nech všetky školy u nás "financujú len tí, ktorých deti chodia do škôl", nech nemocnice "financujú len tí, ktorí potrebujú nemocnice" (SME, 5. 7.).

Šimon Biľo

(Liberton.sk, autor študuje na VŠE v Prahe)